

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
В СФЕРІ ДОХОДІВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯSOCIAL ASPECTS OF UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY
IN THE AREA OF INCOMES: STATE AND PROSPECTS FOR IMPROVEMENT

УДК 338.24:339.74(477)

Иличок Б.І.

к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний університет
"Львівська політехніка"

Малиновський Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний університет
"Львівська політехніка"

Статтю присвячено питанням стану економічної безпеки України в соціальній сфері. Здійснено характеристику основних індикаторів економічної безпеки в соціальній сфері. Запропоновано шляхи радикальної мінімізації деструктивних чинників впливу й на цій основі покращення стану економічної безпеки України в соціальній сфері.

Ключові слова: економічна безпека, соціальна безпека, державний бюджет, тіньова економіка, прожитковий мінімум, антикорупційні суди, принципи BEPS.

Статья посвящена вопросам состояния экономической безопасности Украины в социальной сфере. Осуществлена характеристика основных индикаторов экономической безопасности в социальной сфере. Предложены пути радикальной минимизации деструктивных факторов

влияния и на этой основе улучшения состояния экономической безопасности Украины в социальной сфере.

Ключевые слова: экономическая безопасность, социальная безопасность, государственный бюджет, теневая экономика, прожиточный минимум, антикоррупционные суды, принципы BEPS.

The article is devoted to revealing the main problems of Ukraine's economic security in social safety. The main indicators of Ukraine's economic security are described, namely. The ways of radical minimization of destructive factors influence and significant improvement of Ukraine's economic security in social safety are proposed.

Key words: economic security, social safety, the state budget, shadow economy, living wage, anti-corruption courts, principles of BEPS.

Постановка проблеми. Протягом останніх 25 років визначальними відмінностями національного господарства України від економік країн ЄС є катастрофічні: спад та руйнування промислового комплексу, зокрема машинобудівного; зменшення обсягів ринку праці; зниження соціальних стандартів держави.

Дані проблеми актуалізують вимогу до керівництва держави щодо забезпечення базових параметрів економічної безпеки України, зокрема в соціальній сфері. Відповідно, вкрай важливим є питання виокремлення основних недоліків у реалізації економічної безпеки України та пошук шляхів мінімізації цих чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Економічна безпека для української держави є досить молодою наукою. Найактуальніші питання з цієї галузі знайшли своє відображення у працях В. Гейця, С. Гелея, М. Данилович-Кропивницької, З. Живко, М. Крупки, М. Лесечка, Я. Малика, Є. Майовця, Ж. Поплавської, Г. Пушак та інших.

Постановка завдання. Метою дослідження є здійснити аналіз основних загроз економічної безпеки України в сфері доходів, дати характеристику їх причин й запропонувати шляхи усунення цих чинників.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Визначальною особливістю розвитку сучасних демократичних держав Європи є високий рівень соціальної безпеки їх громадян.

Соціальна безпека – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного

потенціалу. Соціальна безпека забезпечується державою шляхом реалізації соціальної політики.

Соціальна політика – це система заходів інститутів суспільно-політичного життя, спрямованих на забезпечення оптимального розвитку соціальної сфери, підвищення добробуту та задоволення потреб суспільства як загалом, так і окремого громадянина.

Держава, проводячи соціальну політику, використовує такі інструменти, як *соціальні гарантії* та *мінімальні соціальні стандарти*. У ст. 1 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» соціальні стандарти визначено як встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій [1]. Зазначеним законом передбачено тільки один державний соціальний стандарт – прожитковий мінімум, який визнано базовим.

В цьому ж Законі державні соціальні гарантії визначаються як встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які *забезпечують рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму*.

Прожитковий мінімум – це вартісна величина набору продуктів харчування достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

На даний час в Україні є значні претензії від науковців щодо якості встановлення прожиткового мінімуму, рівень якого не відповідає вищенаведеним законодавчим нормам [2]. Урядовці, в свою чергу, пояснюють існуючий стан справ з рівнем офіційного прожиткового мінімуму виключно незадовільними показниками роботи національної економіки, спадом виробництва тощо. Але такі відмовки не відповідають дійсності. Українська специфіка даної проблеми в тому, що зниження соціальних стандартів відбувається у значно більших пропорціях, ніж спад ВВП. Щоб переконатися в цьому, достатньо скористатися інформацією з табл. 1, де впродовж 2005-2016 років відображено динаміку співвідношення рівня прожиткового мінімуму в Україні до обсягу ВВП в розрахунку на одну особу в місяць.

Інформація з табл. 1 свідчить, що досліджуваний показник з 54,2% у 2005 році зменшився до 29,8% у 2016 році. Якщо б у 2016 році уряд забезпечив стандарт прожиткового мінімуму з пропорцією до ВВП на душу населення, аналогічною до рівня 2005 року, то зарплата працівників бюджетної сфери у 2016 році була б на 55% вищою [2].

Слід наголосити, що у 2016 році офіційний прожитковий мінімум становив лише 52,5% від встановленого державою фактичного прожиткового мінімуму у 2642,38 грн. [3, с. 81]. А згідно ст. 1 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» саме на основі прожиткового мінімуму «...визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах

доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти» [1].

Такий «офіціоз» стосовно прожиткового мінімуму, в свою чергу, обумовлює існуючий рівень оплати праці в державі, що відображено у табл. 2.

Згідно інформації з табл. 2, в Україні середньомісячна зарплата у 2015 році була у 5,5 разів нижчою від аналогічного показника в Чехії. Особливо слід наголосити, що таке соціальне явище має місце за умов, коли українським працівникам доводиться обмінювати свою працю на продукцію та послуги, ціни на які вже зрівнялися, чи навіть є вищими за світові.

Із 50 країн, відображених у Статистичному щорічнику України за 2015 рік [3, с. 591], нижчим від нашої держави показник зарплати був лише у Таджикистані з 142,6 дол. США на місяць, а найвищий в світі показник середньої зарплати – в Люксембурзі – з 5582,7 дол. США [3, с. 591], що у 29 разів перевищує даний показник в Україні. Такої цинічної експлуатації працівників як в Україні у XXI столітті не знає жодна інша європейська країна.

Вищенаведена офіційна соціальна політика керівництва України щодо законодавчо встановленого рівня прожиткового мінімуму та оплати праці на пряму спричиняє загрози в низці соціальних індикаторів економічної безпеки України.

Для кращого розуміння змісту індикаторів економічної безпеки, доцільно детально розглянути їх суть, рівні індикаторів тощо.

Таблиця 1

Динаміка співвідношення обсягу прожиткового мінімуму до обсягу ВВП на одну особу в середньому за місяць протягом 2005-2016 років

№ з/п	Показники	Значення показників							
		2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Офіційний прожитковий мінімум, грн./особу	423,0	843,17	914,08	1042,42	1113,67	1176,0	1227,33	1388,08
2	ВВП на одну особу, грн.	9372	24429	29519	32002	33473	36904	46201	55848
3	ВВП на одну особу в місяць, грн.	781	2035,75	2459,92	2666,83	2789,42	3075,33	3850,08	4654,00
4	Співвідношення прожиткового мінімуму до ВВП на одну особу в місяць, %.	54,2	41,4	37,2	39,1	39,9	38,2	31,9	29,8

(Підготовано на основі: Статистичний щорічник України за 2016 рік. Державна служба статистики України. – Київ: 2017. – С. 81).

Таблиця 2

Співвідношення середньомісячної зарплати в Чехії до аналогічного показника України протягом 2000-2015 років

№ з/п	Показники	Значення показників					
		2000	2005	2010	2013	2014	2015
1	Середньомісячна зарплата в Україні, дол. США	42,3	157,3	282,2	408,5	292,7	192,0
2	Середньомісячна зарплата в Чехії, дол. США	365,5	832,2	1271,2	1294,5	1236,5	1064,9
3	Співвідношення середньомісячної зарплати в Чехії до аналогічного показника України, разів	8,6	5,3	4,5	3,2	4,2	5,5

(Підготовано на основі: Статистичний щорічник України за 2016 рік. Державна служба статистики України. – Київ: 2017. – С. 591).

Індикатори економічної безпеки – це реальні статистичні показники розвитку економіки країни, які найбільш повно характеризують явища та тенденції в економічній сфері. Стан економічної безпеки визначається шляхом аналізу системи індикаторів, які дають змогу комплексно й адекватно сприймати характер соціально-економічних процесів через їхню відповідність національним інтересам та вимогам національної безпеки. Індикатори економічної безпеки поділяються на порогові, оптимальні та граничні.

Оптимальні значення індикаторів – це інтервал величин, у межах яких створюються найбільш сприятливі умови для відтворюваних процесів в економіці.

Порогові значення індикаторів – це кількісні величини, порушення яких викликає несприятливі тенденції в економіці.

У сукупності критеріїв і показників змісту та розвитку економічної безпеки провідне місце посідають граничні позначки стану показників економічного розвитку, за межами яких настає загроза руйнації економічної системи, а також показники підвищеної небезпеки.

Відповідно до використовуваної методики в Україні діапазон можливих значень кожного індикатора розбивається на наступні інтервали:

- мінімальний або абсолютно небезпечний рівень економічної безпеки – за якої рівень економічної безпеки дорівнює 0;
- критичний рівень економічної безпеки – за якої рівень економічної безпеки дорівнює 0,2, або 20% оптимального значення;
- небезпечний рівень економічної безпеки – за якої рівень економічної безпеки дорівнює 0,4, або 40% оптимального значення;
- незадовільний рівень економічної безпеки – за якої рівень економічної безпеки дорівнює 0,6, або 60% оптимального значення;
- задовільний рівень економічної безпеки – за якої рівень економічної безпеки дорівнює 0,8, або 80% оптимального значення;
- оптимальний рівень економічної безпеки – за якої рівень економічної безпеки дорівнює 1, тобто відповідає оптимальному значенню [4].

Індикатори від “незадовільного” рівня й до “абсолютно небезпечного” рівня створюють пряму загрозу економічній безпеці держави.

Загрозами економічній безпеці держави є явні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення нації, окремої особи.

Таблиця 3

Відношення середньомісячної номінальної зарплати до фактичного прожиткового мінімуму протягом 2014-2016 років

№ з/п	Показники	Значення показників		
		2014	2015	2016
1	Середньомісячна заробітна плата, грн.	3480,00	4195,00	5183,00
2	Фактичний прожитковий мінімум, грн.	1357,58	2257,0	2642,38
3	Співвідношення середньомісячної номінальної зарплати до фактичного прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, разів	2,56	1,86	1,96
4	Незадовільний рівень індикатора, разів	2,0	2,0	2,0
5	Стан перевищення незадовільного рівня індикатора, %	78,1	107,5	102,0

(Підготовно на основі: Статистичний щорічник України за 2016 рік. Державна служба статистики України. – Київ: 2017. – С. 70, 81)

Таблиця 4

Відношення середнього розміру пенсії за віком до фактичного прожиткового мінімуму протягом 2014-2016 років

№ з/п	Показники	Значення показників		
		2014	2015	2016
1	Середній розмір пенсії за віком, грн.	1521,6	1573,0	1690,3
2	Фактичний прожитковий мінімум, грн.	1357,58	2257,0	2642,38
3	Співвідношення середнього розміру пенсії до фактичного прожиткового мінімуму, разів	112,1	0,49	0,48
4	Критичний рівень, разів	1,00	1,00	1,00
5	Стан перевищення критичного рівня, %	89,2	204,1	208,3

(Підготовно на основі: Статистичний щорічник України за 2016 рік. Державна служба статистики України. – Київ: 2017. – С. 80)

Зокрема, важливим показником економічної безпеки України в соціальній сфері є відношення середньомісячної номінальної зарплати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу. Якщо це співвідношення становить 3 рази, то в державі існує опимальний рівень даного показника. Якщо – 2,5 разів – задовільний, 2 рази – незадовільний, 1,8 разів – небезпечний, 1,5 рази і менше – критичний рівень даного індикатора [4].

Згідно інформації, поданої у табл. 3, середньомісячна заробітна плата в Україні протягом 2015-2016 років знаходиться в зоні загрозового для економічної безпеки рівня. Зокрема, у 2016 році даний індикатор на 2% перевищив незадовільний рівень, тобто ввійшов у зону небезпечного рівня для економічної безпеки.

Низький рівень оплати праці негативно позначається на обсягах надходжень до пенсійного фонду й на рівні пенсійного забезпечення. У даній сфері важливим показником економічної безпеки України є відношення середнього розміру пенсії до фактичного прожиткового мінімуму. Якщо це співвідношення становить 2 рази, то в державі існує опимальний рівень даного показника. Якщо – 1,75 разів – задовільний, 1,5 разів – незадовільний, 1,25 разів – небезпечний, 1 раз і менше – критичний рівень даного індикатора [4].

Згідно інформації, відображеній у табл. 4, у 2016 році середній розмір пенсії за віком в Україні становив лише 48% від критичного рівня даного показника. Відповідно, втілювана керівництва держави соціальна політика є генератором економічних загроз в Україні, зокрема в сфері пенсійного забезпечення.

Вищенаведена політика керівництва держави щодо доходів пересічних громадян призводить до того, що пересічні громадяни України неспроможні забезпечити свої елементарні потреби та змушені виживати шляхом “проїдання” основної маси своїх доходів. У даному питанні важливим показником є частка витрат на продовольчі товари в споживчих грошових витратах домогосподарств. Якщо цей показник становить 20%, то в державі існує опимальний рівень даного показника. Якщо – 25% – задовільний рівень, 30% – незадовільний, 40% – небезпечний, 50% і більше – має місце критичний рівень даного індикатора [4].

Згідно інформації, поданої у табл. 5, впродовж 2014-2016 років понад 53% своїх витрат населення робило на харчування. Тобто, фактичний показник протягом досліджуваного періоду часу перевищує критичне значення даного індикатора більш ніж на 7%, що є прямою загрозою соціальній безпеці держави.

На фоні вкрай низького офіційного рівня доходів пересічних громадян, в Україні поглиблюється гриза депопуляції населення. З цього приводу директор Інституту демографії та соці-

альних досліджень імені М.В. Птухи НАН України Е.М. Лібанова наголошує, що до 2050 року прогнозується скорочення чисельності громадян держави до 36 мільйонів осіб [5].

Таблиця 5

Частка витрат на харчування (продовольчі товари та харчування поза домом) у загальному обсязі споживчих витрат домогосподарств за 2014-2016 роки

№ з/п	Показники	Значення показників		
		2014	2015	2016
1	Частка витрат на харчування у загальному обсязі споживчих витрат, %	53,5	57,9	54,3
2	Критичний рівень, %	50,0	50,0	50,0
3	Стан перевищення критичного рівня, разів	1,07	1,16	1,09

(Підготовно на основі: Статистичний щорічник України за 2016 рік. Державна служба статистики України. – Київ: 2017. – С. 91)

Підсумовуючи наведену вище інформацію, можна стверджувати, що в діяльності керівництва України має місце грубе порушення нормативів економічної безпеки в соціальній сфері [4]. А прогноз Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України подальшого скорочення населення як офіційний документ підтверджує, що керівництво України як нині, так і в майбутньому й не планує здійснити належних заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави, як в цілому, так і, зокрема – в соціальній сфері.

Для підвищення соціальних стандартів державі необхідні додаткові кошти. В Україні є значний потенціал зростання обсягів коштів державного бюджету. Згідно досліджень міжнародної Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (АССА), обсяг тіньової економіки в Україні у 2016 році становив 1 трлн. 95,3 млрд. грн., або 46% від обсягу ВВП держави. Україна серед 28 досліджуваних країн зайняла третє місце за рівнем тіньової економіки, поступившись лише Азербайджану (67%) та Нігерії (48%) [6].

В Україні колосальних масштабів сягають обсяги уникнення від оподаткування прибутку суб'єктів господарювання шляхом махінацій через офшорні компанії. Особливо варто наголосити, що ці оборудки відбуваються “згідно з чинним законодавством”, адже сам перелік офшорних зон затверджується розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Згідно досліджень Інституту економіки та прогнозування НАН України, протягом 1991-2016 років з України в офшори вивели капіталу на суму 148 млрд. доларів США [7].

Отримані через офшорні махінації надприбутки частково повертаються в Україну шляхом інозем-

них інвестицій. Зокрема, на перше січня 2017 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні становив 37,7 млрд. дол. США, з яких 25,7% (9,7 млрд. дол. США) припадало на Кіпр [3, с. 403]. Жодна інша країна світу не вклала в Україну стільки прямих іноземних інвестицій, як невеличка острівна держава Кіпр. Наприклад, аналогічний показник Німеччини станом на перше січня 2017 року складає лише 5,7 млрд. долл. США [3, с. 403], тобто є у 1,7 разів меншим за показник Кіпру.

Внаслідок значного рівня тіншовизації економіки держава недоотримує значні обсяги податкових ресурсів. Саме ці ресурси Україні варто залучити та використати для належного забезпечення соціальних стандартів населення. Іншим боком даної проблеми є те, що мізерні ресурси, зокрема соціальної сфери, якими володіє держбюджет, – у значній своїй масі використовуються неефективно [8]. Про це підтверджують як численні приклади викритих зловживань державних чиновників найвищих рангів, так і задекларовані цими чиновниками статки при електронному декларуванні.

Зокрема, українські народні депутати, мають офіційний рівень доходів у чотири рази нижчий за аналогічний рівень доходів членів польського сейму. В той же час у 2017 році вони задекларували майно, яке в середньому у п'ять разів перевищує статки членів польського парламенту [9]. Тобто, за польськими стандартами неофіційні доходи народних депутатів України в середньому в двадцять разів перевищують їх офіційні доходи.

Протягом 2014-2017 років керівництво України активно рекламує боротьбу з корупцією. На даний час Національне агентство по боротьбі з корупцією в Україні (НАБУ) вже передало до суду та розслідує справ на загальну суму понад 96 мільярдів гривень розкрадань. Але досі жоден з найгучніших корупційних скандалів не завершився тюремним ув'язненням.

З цього приводу голова парламентського комітету з питань запобігання корупції Єгор Соболєв зазначає, що “корупція й зараз лишається основним заняттям більшості українських політиків, прокурорів і суддів. Тому нині найнагальнішою необхідністю є створення спеціалізованих антикорупційних судів, щоб справи проти високо посадовців не гальмувалися” [10].

Серед трьох гілок влади в державі першочерговий та основний наголос має бути зроблений на судову владу. Адже сьогодні саме судова гілка влади штовхає країну у прірву через протиправні та відверто аморальні судові рішення, які узаконюють рейдерство, мінімізують відповідальність за кримінальні злочини тощо.

В той же час реформи в Україні робляться лише для того, щоб “відзвітувати” перед громадянами держави та світом, що у нас щось таки відбувається. З цього приводу экс-посол ЄС в Україні

Ян Томбінський влучно зазначив, що у діях керівництва України є характерна одна спільна риса – імітація реформ, замість їх фактичного втілення.

Реальні реформи в Україні слід починати з припинення цілковитої безкарності держпосадовців шляхом створення антикорупційних судів.

Зменшення корупції серед чиновництва сприятиме зниженню рівня тіншовизації економіки України, що повинно відбуватися на основі системних поетапних змін у діяльності контролюючих органів.

Підприємств – лідерів тіншового сектору в Україні є лише кілька сотень і навести з ними порядок технічно не складає жодної проблеми. Існуюча ситуація, коли основна маса корпоративного сектору працює з рентабельністю операційної діяльності у 2-4% є цинічно нахабною [3, с. 498].

Що ж таке 2% рентабельності операційної діяльності. Така ситуація свідчить, що інвестувавши у своє виробництво, наприклад, 1000 гривень, підприємець заробить за рік лише 20 гривень, тобто 2% прибутку, сплативши з якого податок на прибуток у розмірі 18%, йому залишиться чистий прибуток у 16,4 грн.

Але ж це абсурд. Бо поклавши ці ж 1000 гривень в банк при 15% річних і нічого не турбуючись, той же підприємець отримав би 150 гривень по депозиту. Такі абсурди є домінуючими в усіх видах економічної діяльності в державі внаслідок тотальної корупції, зокрема фіскальної служби. Наслідком такої корупції є те, що 95% реально створеного в Україні прибутку корпорацій виводиться в офшори й взагалі не оподатковується.

Саме внаслідок виведення через офшори по-за межі України основної маси прибутків, підприємства є інвестиційно неспроможними й гостро потребують інвестицій. І такі інвестиції поступають від афільованих структур, зокрема з зареєстрованих на Кіпрі чи інших офшорів.

У вирішенні даної проблеми спроможний суттєво допомогти механізм «Великої двадцятки» і Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо протидії розмиванню бази оподаткування та переміщенню точки прибутку в низькоподаткові юрисдикції (BEPS).

Слід наголосити, що впровадження стандартів протидії BEPS безпосередньо передбачено положеннями про дотримання вимог належного управління в сфері оподаткування відповідно до ст. 350 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Підписати – підписали, а виконувати ці стандарти керівництво держави навіть і не збирається.

Двадцять років тому один з авторів даного дослідження уже пропонував фіскальній службі України системний підхід, здатний поступово суттєво зменшити рівень тіншової економіки в державі [11]. Даний підхід можна застосувати й сьогодні для поетапного обмеження обсягів офшорних махінацій великих корпорацій. Для цього, при

використанні даної системи основним критерієм оцінки слід взяти рентабельність операційної діяльності підприємств та порівнювати її з аналогічним показником в середньому по виду діяльності цих підприємств [12, с. 94-97]. Ті суб'єкти господарювання, чиї показники рентабельності операційної діяльності будуть нижчими за середні показники по даному виду діяльності й повинні ставати об'єктами дослідження фіскальної служби, зокрема через систему BEPS.

Наслідки пропонованих заходів довго не змусять себе чекати. Наприклад, під керівництвом Л. Ерхарда, Німеччина з повністю зруйнованої та паралізованої у 1947 році економіки, за два роки – у 1949 році сягнула довоєнного (1939 року) рівня виробництва.

Для здійснення зазначених заходів в Україні достатньо як людських, так і фінансових ресурсів. З початком роботи антикорупційних судів та при впровадженні стандартів BEPS уже в перший рік реальних реформ відбудеться зменшення тіньового сектору в економіці України щонайменше на 40%. Враховуючи, що у 2016 році обсяги тіньового обороту склали 1093,5 млрд. грн. [6], то приріст офіційного ВВП в Україні в перший рік реальних реформ сягне понад 440 млрд. грн. ($1093,5 \text{ млрд. грн.} \times 0,4 + \text{інфляція}$) з подальшим зростанням на цій основі бази оподаткування. Такі зміни в діяльності фіскальної служби забезпечать зростання доходів бюджету щонайменше на 150 млрд. грн. А саме, ПДВ – на 88 млрд. грн. ($440 \text{ млрд. грн.} \times 0,2$) та податку з прибутку – на 63,4 млрд. грн. ($440 \text{ млрд. грн.} - 88 \text{ млрд. грн.} \times 0,18$).

Саме за рахунок цих коштів цілком реально підвищити прожитковий мінімум і зарплату працівникам бюджетної сфери, де загалом зайнято біля 3,5 мільйонів українців [3, с. 51]. Якщо ці працівники отримають зарплату в місяць на три тисячі гривень більше, то вони ці кошти в сумі 10,5 млрд. грн. в місяць, чи 126 млрд. грн. за рік, потратять на харчування, комунальні послуги, але аж ніяк не на Порше Кайен чи інші витребеньки, як це нині чинять кілька тисяч найбільш кормованих чиновників та олігархів-офшорників.

Автоматично зростуть відрахування в пенсійний фонд та податку з доходів фізичних осіб. Це значно збільшить дохідну частину держбюджету України, пенсійного фонду тощо. Зокрема, при збільшенні обсягів виплати зарплати на 126 млрд. грн. в рік, пенсійний фонд додатково отримає 27,7 млрд. грн. ($126 \text{ млрд. грн.} \times 0,22$) надходжень. За таких обставин суттєво зменшуватиметься проблема інфляційного покриття дефіциту пенсійного фонду, що сьогодні є дуже важливим.

Ефективна робота антикорупційних судів та конфіскація за поданням НАБУ вкрадених в українського народу зазначених вище 96 млрд. грн.

дозволить додатково збільшити щомісячну зарплатню працівників бюджетного сектору економіки протягом року ще на 2 тис. грн.

В цілому, впровадження вищезазначених заходів створить передумови для збільшення заробітної плати працівникам бюджетної сфери на 5 тис. грн. в місяць, тобто більш ніж у двічі до її рівня 2016 року [3, с. 71].

Перерозподіл коштів з тіньового сектору на користь держави та пересічних громадян шляхом реального підвищення соціальних стандартів автоматично:

1. зменшить попит кримінального чиновництва та олігархів на імпортні товари розкошу, чим покращуватиметься стан торгового балансу держави та стабілізуватиметься обмінний курс гривни й обмежуватиметься інфляція;

2. створюватиметься ефективний попит, зокрема на вітчизняні товари переробної промисловості, чим стимулюватиметься економічне зростання національного виробника та зростання обсягів зайнятості [13].

Висновки з проведеного дослідження.

В діяльності керівництва України має місце грубе порушення вимог економічної безпеки в соціальній сфері. Прогноз Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України подальшого скорочення населення до 2050 року як офіційний документ підтверджує, що керівництво України як нині, так і в майбутньому й не планує здійснити належних заходів щодо забезпечення економічної безпеки держави, зокрема – в соціальній сфері.

Впровадження в Україні антикорупційних судів та принципів BEPS спроможне у 2018 році суттєво обмежити корумпованість вищого ешелону чиновництва та зменшити на 40% обсяги тіньового обороту в Україні. За рахунок цього буде забезпечено додаткові надходження коштів державному бюджету, достатні для збільшення зарплатні працівникам бюджетної сфери більш ніж вдвічі до рівня 2016 року.

Реалізація пропонованих заходів створить передумови для зростання ВВП щонайменше на 20% у перший рік реальних реформ, чим оздоровить в цілому національний господарський механізм, створить подальші перспективи до зростання добробуту пересічних громадян держави та на якісно новий рівень поставить стан економічної безпеки України.

Втілення вищенаведених заходів блокує корумповане керівництво держави. Воно замість впровадження обіцяних ще у 2014 році антикорупційних судів та принципів BEPS віддає пріоритет чиненню перешкод активістам, що борються з корупцією [14] та доведення до абсурду саму ідею діяльності НАБУ, НАЗК, САПР та НБР.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/50>.

2. Іличок Б.І. Соціальна безпека України – тенденції та потенціал розвитку / Б.І. Іличок // Науковий економічний журнал: Інтелект XXI // Національний університет харчових технологій, Громадська організація «Інститут проблем конкуренції», 2016, № 6. С. 96-107.

3. Статистичний щорічник України за 2016 рік. Державна служба статистики України. – Київ: 2017. – 610 с.

4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

29.10.2013 N 1277. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.

5. До 2050 року населення України скоротиться до 36 млн осіб – Інститут демографії – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gordonua.com/ukr/news/society/do-2050-roku-naselenja-ukrajini-skorotitsja-do-36-mln-osib-institut-demografiji-177154.html.

6. Україна на 3-му місці серед країн з найбільшою «тіньовою» економікою. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dilovi.info/ukrayina-na-3-mu-mistsi-sered-krayin-z-najbilshoyu-tinovoju-ekonomikoyu/>.

7. З 1991 року з України в офшори вивели капіталу на суму \$148 млрд – економіст. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.dt.ua/ECONOMICS/z-1991-roku-z-ukrajini-v-ofshori-viveli-kapital-na-sumu-148-mlrd-ekonomist-238166_.html.

8. Данилович-Кропивницька М.Л., Живко З.Б. Корупція і хабарництво в державній службі та роль правоохоронних органів в їх розкритті // Науковий Вісник ЛДУВС. – Вип. 1. – Львів: 2006 – С. 181-189.

9. Матеуш Баляс. Польські депутати бідні як церковні миші, порівнюючи з українськими колегами. Школа управління Українського католицького університету. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spm.utsu.edu.ua/2016/11/03/polski-deputaty-bidni-yak-tserkovni-myshi-porivnyuyuchy-z-ukrayinskymy-kolegamy/>.

10. Єгор Соболев. Давайте виганяти посадовців, які не зможуть відповісти на запитання, де вони взяли своє майно // Голос України. 22.12.2016 р.

11. Іличок Б.І. Проблема тіньової економіки в Україні та шляхи її розв'язання // Регіональна економіка, – 1997. – № 3. – С. 134-142.

12. Іличок Б.І. Аналізування діяльності суб'єктів господарювання на товарних ринках: [навч. посіб. для студ. вузів] / Іличок Б.І. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. – 171 с.

13. Poplawska J., Danylovych M. Strategia konkurencyjnego rozwoju Ukrainy w procesie globalizacji // Nowowoczesnos'c przemyslu i uslug. Relacje i wartos'c w strategiach zarzadzania przedsiebiorstwami, Praca zbiorowa pod redakcja Jana Ryki, TNOiK, Katowice, 2008. – S. 161-166.

14. Громадські організації Європи, США та інших країн світу закликають українську владу при-

пинити переслідування антикорупційних активістів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2017/11/10/u_ssha_ta_yevropi_zaklykaly_ukrainsku_vladu_prypnyty_peresliduvannya_1202961.

REFERENCES:

1. Zakonu Ukrayiny «Pro derzhavni sotsial'ni standarty ta derzhavni sotsial'ni harantii». – [Elektronnyy resurs]: Rezhym dostupu: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/50>.

2. Ilychok B.I. Sotsial'na bezpeka Ukrayiny – tendentsiyi ta potentsial rozvytku / B.I. Ilychok // Naukovyy ekonomichnyy zhurnal: Intelekt KhKhl // Natsional'nyy universytet kharchovykh tekhnolohiy, Hromads'ka orhanizatsiya «Instytut problem konkurentsyyi», 2016, #6. S. 96-107.

3. Statystychnyy shchorichnyk Ukrayiny za 2016 rik. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. – Kyyyiv: 2017. – 610 s.

4. Metodychni rekomendatsiyi shchodo rozrakhunku rivnyia ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny. Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny 29.10.2013 N 1277. – [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: http://tstst.tsom.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.

5. Do 2050 roku naselennya Ukrayiny skoroty't'sya do 36 mln osib – Instytut demohrafiya – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.gordonua.tsom/ukr/news/sotsiety/do-2050-roku-naselennja-ukrajini-skorotitsja-do-36-mln-osib-institut-demografiji-177154.html.

6. Ukrayina na 3-mu mistsi sered krayin z naybil'shoyu «tin'ovoyu» ekonomikoyu. – [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.dilovi.info/ukrayina-na-3-mu-mistsi-sered-krayin-z-najbilshoyu-tinovoju-ekonomikoyu/>.

7. Z 1991 roku z Ukrayiny v ofshory vyvely kapitalu na sumu \$ 148 mlrd – ekonomist. – [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: www.dt.ua/ETSONOMITS/z-1991-roku-z-ukrajini-v-ofshori-viveli-kapital-na-sumu-148-mlrd-ekonomist-238166_.html.

8. Danylovych-Kropyvnyts'ka M.L., Zhyvko Z.B. Koruptsiya i khabarnytstvo v derzhavniy sluzhbi ta rol' pravookhoronnykh orhaniv v yikh rozkrytti // Naukovyy Visnyk LDUVS. – Vyp. 1. – L'viv: 2006 – S. 181-189.

9. Mateush Balyas. Pol's'ki deputaty bidni yak tserkovni myshi, porivnyuyuchy z ukrajins'kymy kolehamy. Shkola upravlinnya Ukrayins'koho katolyts'koho universytetu. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://spm.utsu.edu.ua/2016/11/03/polski-deputaty-bidni-yak-tserkovni-myshi-porivnyuyuchy-z-ukrayinskymy-kolegamy/>.

10. Yehor Sobolyev. Davayte vyhanyaty posadovtsiv, yaki ne zmozhut' vidpovisty na zapytannya, de vony vzyaly svoje mayno // Holos Ukrayiny. 22.12.2016 r.

11. Ilychok B.I. Problema tin'ovoyi ekonomiky v Ukrayini ta shlyakhy yiyi rozv'yazannya // Rehional'na ekonomika, – 1997. – #3. – S. 134-142.

12. Ilychok B.I. Analizuvannya diyal'nosti sub'yektiv hospodaryuvannya na tovarnykh rynkakh: [navch. posib. dlya stud. vuziv] / Ilychok B.I. – L'viv: NU «L'vivs'ka politekhnika», 2016. – 171 s.

13. Poplawska J., Danylovych M. Strategia konkurentsijnego rozwoju Ukrainy w protsesie globalizatsji // Nowowotszesnos'ts' przemyslu i

uslug. Relatsje I wartos'ts' w strategiach zarzadzania przedsiebiorstwami, Pratsa zbiorowa pod redaktsja Jana Pyki, TNOiK, Katowitse, 2008. – S. 161-166.

14. Hromads'ki orhanizatsiyi Yevropy, SShA ta inshykh krayin svitu zaklykayut' ukrayins'ku vladu

prypynyty peresliduvannya antykoruptsiynykh aktivistiv. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://zik.ua/news/2017/11/10/u_ssha_ta_yevropi_zaklykaly_ukrainsku_vladu_prypynyty_peresliduvannya_1202961.

Ilychok B.I.

PHD in Economics, Associate Professor,
Senior Lecturer at Theoretical and Applied Economics Department
National University «Lviv Polytechnic»

Malynovskyy Yu.V.

PHD in Economics
Associate Professor of Theoretical and Applied Economics Department
National University «Lviv Polytechnic»

SOCIAL ASPECTS OF UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY IN THE AREA OF INCOMES: STATE AND PROSPECTS FOR IMPROVEMENT

The article gives a theoretical overview of the essence of Ukraine's social security. The main indicators of Ukraine's social security are described, namely: level of salary rate, pension rate, subsistence minimum.

In the activity of the Ukrainian leadership there is a significant violation of social security the requirements. The Institute of Demography and Social Studies named after M.V.Ptukha of the National Academy of Sciences of Ukraine gave a forecast for further population decline by 2050. This forecast as an official document confirms that the leadership of Ukraine, both now and in the future, does not intend to take relevant actions in order to provide state's social security.

The most acute problem is an unsatisfactory state of Ukraine's economic security of low wages. This problem is a direct consequence of the state's unsatisfactory anti-corruption implementation and the budget loss of the tax base through the offshoring of large companies.

The level of shadow economy in Ukraine in 2016 was 46% of GDP. In value terms, this amount is equal to 1095 billion USD, or 40 billion US dollars.

Large scale of described problems make it impossible of Ukrainian society evolution to build a social market economy with high in two times of level of social standards.

Reserves of increase state budget revenues and raising social standards are proposed.

To eliminate the above problems can be due to the following:

A) openness to audit the state budget;

B) limitation of the shadow economy and major corporations offshore fraud.

The first problem requires immediate openness to audit the state budget and punish looting of public funds.

Limitations of the shadow economy should be based on the system of gradual changes in the State Fiscal Service of Ukraine. One of the authors Bogdan ILYCHOK offers its own mechanism for these changes.

The ways of radical minimization of destructive factors influence and significant improvement of Ukraine's social security are proposed.